

Bildande av naturreservatet Färnebo-Näs i Sala kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som avgränsas på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Naturreservatets namn ska vara Färnebo-Näs.

För att tillgodose och uppnå syftet med reservatet beslutar Länsstyrelsen, med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se *Reservatsföreskrifter*).

Länsstyrelsen fastställer samtidigt, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., skötselplanen för naturreservatets långsiktiga vård (bilaga 3).

Reservatsföreskrifter

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att inom reservatet:

1. avverka, gallra, röja, så, plantera eller utföra annan skogsbruksåtgärd, eller på annat sätt skada eller flytta levande eller döda träd och buskar,
2. bedriva verksamhet som förändrar reservatsområdets topografi, yt- eller dräneringsförhållanden (t.ex. att gräva, spränga, schakta, plöja, borra, dämna, nydika, rensa dike, utfylla, tippa, anordna upplag, markbereda, bryta stubbar eller utföra annan markbearbetning),
3. uppföra byggnad eller annan anläggning (t.ex. vindkraftverk, jakttorn, mast, bro, spång, mark- eller luftledning, stängsel eller annan hägnad),

4. anlägga väg, stig, led, campingplats eller uppställningsplats för fordon, släp, båtar eller andra farkoster,
5. framföra och ställa upp motordrivet fordon och släp,
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
7. utfodra vilt,
8. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

9. utföra prospekteringsarbeten såsom jordborrning, ytbergprovtagning och kärnborrning,
10. sätta upp tavla, skylt, affisch eller permanent markera spår.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelse att tåla visst intrång

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. utmärkning av reservatets gränser i terrängen,
2. iordningställande och underhåll av anordningar för besökare som syftar till att tillgängliggöra och underlätta allmänhetens tillträde till området, såsom leder och informationstavlor,
3. fällning, ringbarkning eller randbarkning av enstaka träd samt röjning, i syfte att gynna värdefulla trädindivider eller skyddsvärda arter,
4. bekämpning av invasiva eller främmande arter,
5. åtgärder för att begränsa eller förhindra storskaliga angrepp av granbarkborre eller annan allvarlig skadegörare, t.ex. fällning av angripna träd, rotkapning av vindfällda träd och/eller barkning. Fällda träd ska i första hand lämnas på plats, men får flyttas eller transporteras ut om naturvärden påtagligt hotas,
6. dokumentation och uppföljande undersökningar av mark- och vattenförhållanden, flora och fauna, naturvårdande åtgärder samt åtgärder för friluftslivet.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet och om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att inom reservatet:

1. gräva, hacka, rista, måla eller på annat sätt skada jordytan eller fasta naturföremål såsom berghällar och stenblock,
2. bryta kvistar, fälla eller skada levande eller döda träd och buskar,
3. plocka, gräva upp eller skada svampar, lavar, mossor, örter eller andra växter, med undantag för plockning av enstaka exemplar. Bär och matsvamp får plockas för husbehov,
4. insamla insekter eller andra ryggradslösa djur, med undantag för enstaka individer för artbestämning. Dessa får dödas och tas med ut ur reservatet,
5. framföra och ställa upp motordrivet fordon och släp,

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

6. sätta upp tavla, skylt, affisch eller permanent markera spår,
7. utföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön.

Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för

1. förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som har stöd av B-föreskrifterna,
2. att nyttja och underhålla befintlig basväg (se karta, bilaga 2) samt framföra motorfordon på basvägen. Väggatan får inte breddas, men hindrande igenväxningsvegetation får röjas bort eller köras över,
3. röjning av sly och grenar som förhindrar underhåll och skötsel av jordbruksdiken och åkermark,
4. delägare i vägsamfälligheten Lasjövreten S:1 (se karta, bilaga 2) att utöva de rättigheter som är kopplade till samfälligheten enligt laga skifte (Lantmäterimyndigheterna 1863, akt 19-väb-293),
5. att bedriva jakt inom ramen för jaktlagstiftningen, samt framföra motordrivet mindre fordon i terrängen för uttransport av fälld björn, älg, hjort eller vildsvin, förutsatt att detta kan ske utan markskador,

6. att i anslutning till av Länsstyrelsen skriftligen godkända jaktpass placera ut enklare pallar och torn, markera pass, röja enstaka sikt- och skjutgator samt snitsla stig fram till passet. Jaktpass och markeringar som inte använts under de två föregående åren ska tas bort,
7. nödvändiga åtgärder vid underhåll, drift och förnyelse av ledningar och ledningsgator (se karta, bilaga 2) så länge som åtgärderna ryms inom vid beslutstillfället gällande rättigheter,
8. markägaren, eller den som markägaren uppdrar åt, att bekämpa invasiva eller främmande arter efter samråd med naturreservatsförvaltaren,
9. att utföra åtgärder som erhållit tillstånd från Länsstyrelsen i enlighet med A- eller C- föreskrifterna.

Länsstyrelsen erinrar om att föreskrifterna under C, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken, gäller omedelbart även om beslutet överklagas.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer och tillgodose behov av områden för friluftslivet,
- bevara ett område där skogens egen dynamik och naturliga störningsprocesser i allt väsentligt får styra naturens utveckling,
- bevara och utveckla naturvärden förknippade med äldre, naturskogsartade barrskogsmiljöer samt de successioner som hör ihop med dessa,
- gynna de skogslevande arter som är beroende av gamla träd, stora mängder död ved och av människan opåverkade skogsmiljöer,
- bevara och tillgängliggöra ett naturområde som kan utgöra ett utflyktsmål.

Syftet ska nås genom att:

- områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som förhindrar skogsbruk och annan exploatering,
- områdets naturmiljöer i allt väsentligt får utvecklas fritt, d.v.s. utan mänsklig påverkan,
- det vid behov finns möjlighet att gynna enstaka värdeelement och arter genom extensiv skötsel,
- åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens tillträde och möjlighet att se, uppleva och röra sig i området.

Uppgifter om naturreservatet

Objektnamn	Färnebo-Näs
NVR-id	2049682
Kommun	Sala
Lägesbeskrivning	ca 4 km N om Västerfärnebo
Mittkoordinater	6650750, 571500 (Sweref 99 TM)
Fastigheter	delar av Färnebo-Muren 5:1 och Lasjövreten S:1
Ägandeförhållanden	privat
Förvaltare	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Areal	10 ha, varav produktiv skogsmark 10 ha

Beskrivning av området

Naturreservatet Färnebo-Näs består av en skogsbevuxen höjd som till stor del är omgiven av öppen jordbruksmark. Området domineras av lätt kuperad barrskog. Den lägre vegetationen domineras av blåbärsris, men består i fuktigare delar och sänkor av mossmark. Skogen har i låg grad påverkats av skogsbruk och är i dagsläget olikåldrig med många gamla barrträd. Inslag av död ved, torrträd och liggande murkna stammar finns bitvis i stora mängder. Området hyser flera intressanta skogsarter, däribland ullticka som förekommer på lågor av barrträd. Den rödlistade barrskogsorkidén knärot har en ovanligt rik förekomst i detta område, vilket visar att skogen har lång kontinuitet.

Skäl för beslut

Prioriterade bevarandevärden

Färnebo-Näs utgörs nästan helt av barrblandskog med hög bonitet och höga naturvärden. Skogen är gammal (över 130 år) med flera trädgenerationer, och har under lång tid varit föga påverkad av skogsbruk. Här finns inslag av granar och tallar som är mer än 150 år gamla. Mängden stående död ved är betydande, och bitvis förekommer även stora mängder liggande död ved.

Skogsbeståndens höga naturskogsqualiteter bekräftas av ett flertal fynd av naturvårdsintressanta arter, varav några är upptagna på den nationella rödlistan över hotade arter. Bland annat förekommer ullticka, som är beroende av kontinuerlig tillgång på död ved. Även arter knutna till gamla, levande barrträd, såsom gammelgranslav, trivs i området. Den lilla orkidén knärot, som är starkt beroende av

ett kontinuerligt barrskogstäckte, har här en påfallande rik förekomst.

Färnebo-Näs har ett stort värde som naturskogsartad, relativt orörd barrskog – en ovanlig miljötyp i dagens Västmanland. Områdets biologiska mångfald och de prioriterade bevarandevärdena skulle påverkas mycket negativt, om skogsbruks- eller andra åtgärder vidtogs som förändrade miljöförhållandena på ett sätt som inte överensstämmer med naturtypernas naturliga utveckling.

Länsstyrelsens bedömning

Motiv till naturreservat

De särskilda naturvärden som finns i området kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Värdena är starkt knutna till den äldre barrskogen, med betydande inslag av gamla träd och död ved, och till de förhållandevis ostörda miljöförhållandena. Detta skyddsbehov kan endast tillgodoses genom bildande av ett naturreservat.

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska densamma tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras. Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Länsstyrelsen har bedömt att det är ett angeläget allmänt intresse att det här berörda området långsiktigt bevaras och skyddas, med dess arter och livsmiljöer. Allmänintresset stärks av att området har potential att utgöra en viktig plats för rekreation och friluftsliv.

För att dessa intressen ska kunna säkerställas måste inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden införas. Rätt att uppföra vissa typer av anläggningar och vidta vissa skötselåtgärder krävs också för att såväl natur- som friluftslivsvärden ska kunna säkras långsiktigt. Länsstyrelsen kan endast åstadkomma detta genom en reservatsbildning.

Agenda 2030 och miljökvalitetsmål

Bildandet av naturreservatet är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden, Agenda 2030, samt är en del av uppfyllandet av de av riksdagen

antagna miljö kvalitetsmålen *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Intresseprövning

Att bevara det här berörda området, med ingående arter och miljöer, utgör ett angeläget allmänt intresse som motiverar en inskränkning i den enskildes förfoganderätt. Länsstyrelsen har, i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av naturreservatet inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning

De föreskrifter som omfattas av kravet på konsekvensutredning har bedömts få så begränsade kostnadsrässiga och andra konsekvenser att Länsstyrelsen, i enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredningar vid regelgivning, bedömt att det saknats skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Andra sakförhållanden

Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 och 4 kap. miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av naturreservatet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenområdet, och att beslutet inte strider mot gällande kommunal översiktsplan.

Redogörelse för ärendet

Ärendets gång

Länsstyrelsen uppmärksammade området år 2018, då en anmälan för samråd om skogsbilväg inkom från Skogsstyrelsen. Länsstyrelsen besökte senare samma år området i fält, och kunde konstatera att området höll höga naturvärden. Länsstyrelsen inledde då en dialog med de berörda markägarna om att bilda ett naturreservat med namnet Färnebo-Näs, som även avsåg omfatta ett område direkt söder om det som berörs av föreliggande beslut.

År 2019 gjordes en värdering av området, och förhandling om ersättning inleddes med markägarna. År 2021 kunde så en överenskommelse om intrångsersättning slutas med ägarna till den fastighet som berörs av föreliggande beslut. Då det gått flera år

sedan överenskommelse tecknades för det berörda området, har Länsstyrelsen bedömt det som lämpligt att fatta ett beslut om bildande av naturreservat för detta område. Förhandlingar och dialog om bildande av naturreservat fortsätter dock med ägarna till fastigheten söder om det område som omfattas av föreliggande beslut.

Samråd

Samråd har enligt 25, 25 a resp. 25 b § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Sala kommun, Skogsstyrelsen resp. Sveriges geologiska undersökning, samt enligt 26 § nämnda förordning med Naturvårdsverket.

Remiss

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken har, i enlighet med 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., förelagts att inom en tid av en månad yttra sig över förslaget till beslut om bildande av naturreservatet Färnebo-Näs. Förslaget till beslut har därutöver sänts på remiss till ett flertal berörda myndigheter och organisationer.

Remissyttranden samt Länsstyrelsens avvägning med avseende på remissyttranden

Yttranden har inkommit från Sala kommun, Skogsstyrelsen, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Jägareförbundet Västmanland, Västmanlands Orienteringsförbund, Skanova (Telia Company) AB och Vattenfall Eldistribution AB.

Sala kommun är positiva till bildandet av naturreservatet men funderar över hanteringen av eventuella granbarkborreangrepp. Dels undrar kommunen över tillsynsintervallerna, dels funderar man över hur angripna träd oskadliggöras som yngelplats vid fällning. Länsstyrelsen anser att tillsynen, med avseende på granbarkborre, behöver variera utifrån hotbilden. Under perioder med stressad skog eller större populationer granbarkborrar i landskapet bedriver Länsstyrelsen en frekvent tillsyn än annars. Länsstyrelsen väljer därför att inte reglera intervallen närmare i skötselplanen. Vad gäller frågan om hur angripna träd oskadliggöras som yngelplats vid fällning så sker det genom att de träden barkas efter fällning.

Skogsstyrelsen är positiva till reservatsbildningen och Jägareförbundet Västmanland har inget att anföra mot förslaget till

beslut om Färnebo-Näs reservatsföreskrifter utan tillstyrker dessa. Jägareförbundet är positiva till att jakt enligt jaktlagstiftningen tillåts inom reservatet. Västmanlands Orienteringsförbund har inget att erinra mot reservatsbildningen.

SGU uppger att reservatsområdet ligger inom ett prospekteringsintressant område, vilket ett flertal förfallna undersökningstillstånd enligt minerallagen visar. Det finns också ett gällande undersökningstillstånd och myndigheten uppmanar Länsstyrelsen att kontakta innehavaren av detta. SGU anser att om det inom ett område finns eller har funnits undersökningstillstånd bör Länsstyrelsen beskriva den konflikt av olika allmänna intressen som kan uppkomma genom att fyndigheter av mineral inte kommer att gå att utvinna i förhållande till intresset av att skapa ett naturreservat och efterfrågar en konsekvensanalys med redovisning av avvägning mellan försörjningsberedskap, ekonomiska intressen och naturvärden. SGU önskar även att myndighetens arbete med kartläggning av berggrund, jordarter och grundvatten ska vara undantaget från reservatsföreskrifterna. Avslutningsvis gör SGU ett ställningstagande och avråder från reservatsbildandet.

Länsstyrelsen delar inte SGU:s åsikt om att det inom områden där det funnits eller finns undersökningstillstånd generellt sett är rimligt att beskriva den konflikt av olika allmänna intressen som kan uppkomma genom en konsekvensanalys och avstå från att skydda värdefull natur. Utgångna och aktuella undersökningstillstånd omfattar enorma arealer både i Västmanland och nationellt.

Länsstyrelsen anser att konsekvensanalyser med intresseavvägningar behöver baseras på kunskap och fakta om reella värden och intressen för att de ska kunna resultera i ett rättssäkert beslutsunderlag. I det aktuella fallet är området som berörs av undersökningstillståndet mycket stort, över 13 000 ha, och varken SGU eller innehavaren av undersökningstillståndet, som delgivits förslaget till beslut och skötselplan, har fört fram att det inom det berörda reservatsområdet, som utgör ca 0,07% av undersökningsområdet, finns något som tyder på att området skulle vara särskilt intressant ur ett mineralutvinningsperspektiv. Området är inte heller utpekad som "Riksintresse mineral".

Sammanfattningsvis anser Länsstyrelsen inte att det finns skäl att genomföra någon vidare konsekvensanalys eller intresseavvägning. Länsstyrelsen väljer att justa föreskrifterna för att underlätta prospekteringsarbeten såsom jordborrning, ytbergprovtagning och kärnborrning genom att låta verksamheten omfattas av tillståndsplikt i stället för förbud.

Skanova (Telia Company) AB samt Vattenfall Eldistribution AB har anfört vikten av att underhåll, drift och förnyelse av befintliga ledningar och anläggningar kan ske i enlighet med gällande ledningsrätt. Länsstyrelsen har förtydligat undantaget på så sätt att det även gäller vid förnyelse av befintliga ledningar.

Vattenfall Eldistribution AB har också fört fram att luftledningen kan behöva "reinvesteras" och att det kan innebära att ledningsgatan behöver breddas. Bolaget önskar att naturreservatet tar höjd för en framtida ledningsgata på 40 meter. Länsstyrelsen konstaterar att Vattenfall inte motiverat varför ledningsgatan inte kan expanderas åt "andra hållet", det vill säga västerut. Västerut är det företrädesvis åkermark vilket torde vara positivt både ur ett intrångs- och underhållsperspektiv och det skulle definitivt innebära en betydligt mindre påverkan på den värdefulla naturmiljön. Länsstyrelsen anser därför att det inte är lämpligt att införa ett generellt undantag för breddning av ledningsgatan. Frågan behöver utredas och det sker lämpligen i samband med att Vattenfalls planer om förnyelse av anläggningen konkretiseras. Finner man skäl för att reservatsmark behöver tas i anspråk får det hanteras inom ramen för ett dispensförfarande.

Utöver justeringar som gjorts utifrån inkomna remissyttranden har Länsstyrelsen gjort några mindre justeringar av redaktionell karaktär.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 7 § andra stycket miljöbalken, under vissa förutsättningar, meddela dispens från föreskrifter som den har meddelat för ett naturreservat. Kontakta Länsstyrelsen för mer information.

Annan lagstiftning

Inom naturreservatet gäller även annan lagstiftning, till exempel bestämmelser om artskydd och fornlämningar. Den som vill genomföra en åtgärd inom området kan behöva tillstånd eller dispens med anledning av dessa bestämmelser. Kontakt bör tas med Länsstyrelsen innan en åtgärd genomförs.

Kungörelse

Beslutet kungörs i ortstidning (Sala Allehanda Östra Länstidningen) samt i Västmanlands läns författningssamling i enlighet med 27 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Beslutet i sin helhet finns tillgängligt hos Länsstyrelsen, Västra Ringvägen 1, Västerås och på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Johan Sterte med naturvårdshandläggare Aivars Dunskis som föredragande. I den slutliga handläggningen har även vikarierande länsråd Stefan Renlund, enhetschef Mårten Berglind och chefsjurist Louise Klofelt medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

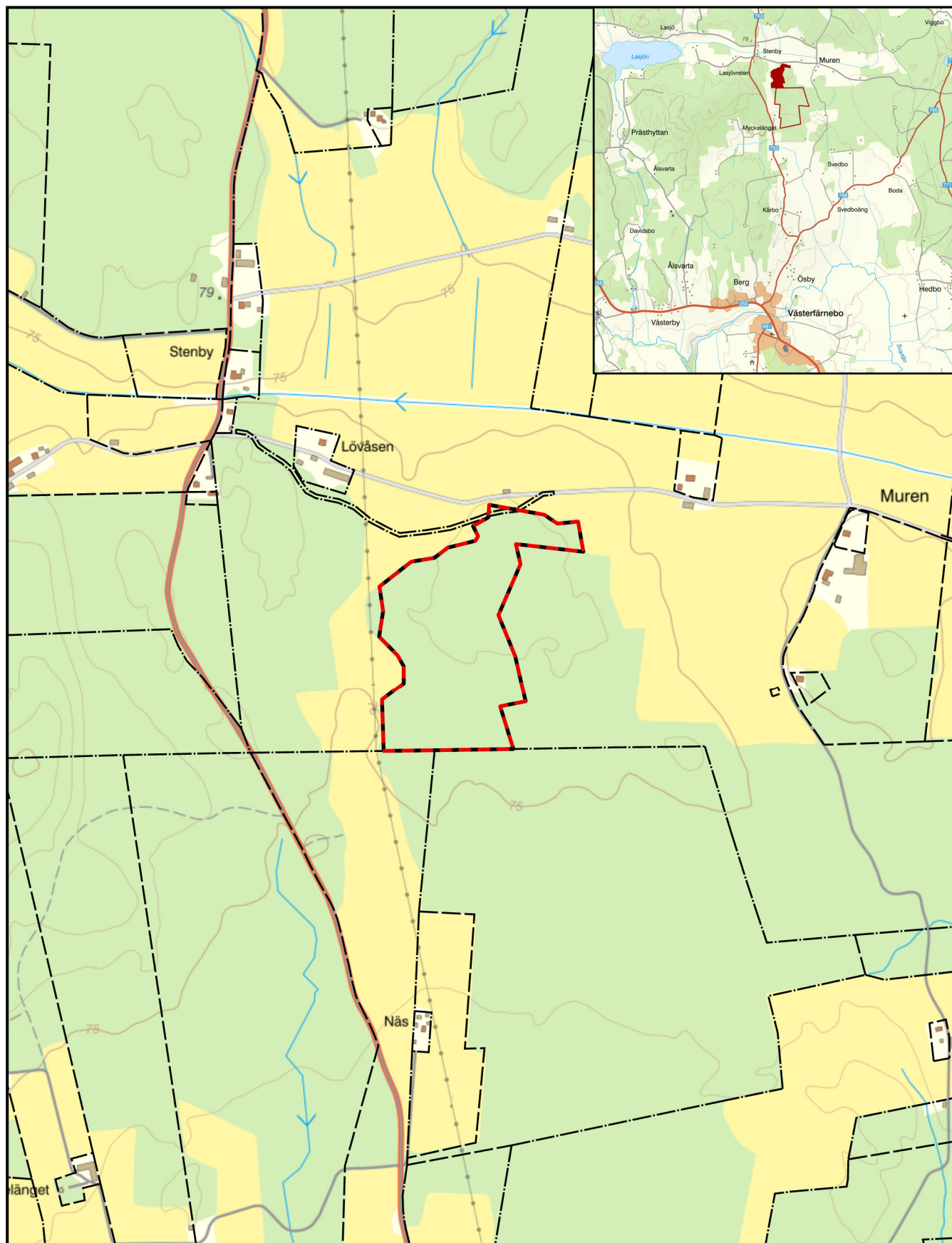
1. Beslutskarta
2. Föreskriftskarta
3. Skötselplan
 - 3.1. Skötselplanekarta
4. Överklagandehänvisning

Bilaga 1

Tillhörande Länsstyrelsens beslut
om bildande av naturreservatet
Färnebo-Näs.

Dnr 511-2426-2018, 2025-02-18.

 Naturreservatet Färnebo-Näs

Skala 1:10 000

0 100 200 meter

© Länsstyrelsen Västmanlands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

